

Jonge moeders toeleiden naar werk en scholing.

Een aparte doelgroep
die een eigen aanpak vergt.

Margreth Hoek
JSO, expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding
September 2007

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Wat is een jonge moeder ?	3
Opzet inventarisatie en leeswijzer	4
Rotterdam.....	5
Jongerenloket	5
Individueel voortraject.....	5
Traject voor jonge moeders van het Albeda College	5
Plannen, wensen en knelpunten.....	6
Den Haag	7
Jongerenloket	7
Het Leer Werkcentrum: Mama Mia	7
Voortraining.....	9
Plannen, wensen en knelpunten.....	10
Dordrecht.....	11
Jongerenloket ROUTE 23.....	11
Het Da Vinci College: Jonge moeders on the Move!	11
Plannen, wensen en knelpunten.....	12
Spijkenisse	14
Jongerenloket	14
Meetingpoint voor jong moeders	14
Plannen, wensen en knelpunten.....	14
Delft.....	16
Jongerenloket	16
De keten	16
Ontmoetingsgroep jonge moeders	16
Plannen, wensen en knelpunten.....	17
Zoetermeer.....	18
Jongerenteam.....	18
Plannen, wensen en knelpunten.....	19
Gouda.....	20
Conclusie.....	21
Bijlagen.....	23
Bijlage 1: Respondenten.....	23
Bijlage 2: Vragenlijst voor jongerenloketten.....	24
Bijlage 3: Vragenlijst beschrijving van toeleidingstrajecten.....	26
Bijlage 4: Programma van de training in Spijkenisse	28

Inleiding

Een groot deel van de jonge moeders heeft een uitkering en geen startkwalificatie. Jongeren met een uitkering zoveel mogelijk toeleiden naar werk of een opleiding is met de Wet Werk en Bijstand een belangrijke doelstelling geworden van gemeentelijk beleid. Dat betekende een omslag in het beleid gericht op jonge moeders met een uitkering. Het is niet meer vanzelfsprekend dat deze vrouwen een paar jaar thuis zitten en voor hun kind zorgen. Zij worden, net als alle jongeren, gestimuleerd om zelf hun inkomen te verwerven. In diverse gemeentes bleek dat de gekozen aanpak voor jongeren niet werkte voor jonge moeders. “Je kunt niet van een jonge moeder verwachten dat ze om half 8 op de jongerenwerkplaats verschijnt terwijl de kinderopvang niet is geregeld”, zo concretiseert een beleidsmedewerker in Dordrecht het probleem. Jonge moeders zijn door diverse gemeentes erkend als een aparte doelgroep die een eigen aanpak vergt. Deze eigen aanpak bleek veelal te betekenen dat er een nieuwe aanpak werd ontwikkeld.

Wat is een jonge moeder ?

Een jonge moeder is volgens het CBS een meisje dat voor haar 20^e jaar haar eerste kind heeft gekregen. Jongerenloketten hebben vaak te maken met alleenstaande jonge moeders tot 23 jaar met kinderen. Dat zorgt dus vaak voor verwarring als het gaat over de vraag ‘hoeveel zijn het er nu eigenlijk?’.

Zuid-Holland is de provincie met de meeste jonge moeders, ruim 1300. Volgens het Verwey Jonkerinstituut, die werkt met gegevens van het CBS, heeft Rotterdam in 2005 de meeste: 518. Achtereenvolgens had in dat jaar Den Haag 293 jonge moeders, Dordrecht 81, Spijkenisse 36, Delft 35, Zoetermeer 29 en Gouda komt op totaal 18 jonge moeders. Het aantal jonge moeders neemt de laatste jaren langzaam af.

In 2006 is er in 4 steden (Delft, Dordrecht, Gouda en Groningen) een Innovatieprogramma Werk en Bijstand (IPW) project uitgevoerd om een preventieve ketenaanpak voor jonge moeders in deze steden te organiseren.

Doel van het project was dat na een jaar:

De keten voor jonge moeders in beeld is.

Elke gemeente een eigen vorm van ketenregie heeft.

De praktische dienstverlening rondom Werk, Inkomen en Zorg plaatsvindt vanuit één plek, het jongerenloket, en er een dienstenpakket is dat past bij deze doelgroep.

Er een aantal nieuwe methodieken en instrumenten ontwikkeld is om de dienstverlening uit te kunnen voeren.

In de diverse steden die deelnamen aan het project, is de ketensamenwerking op gang gekomen en zijn er instrumenten ontwikkeld om de dienstverlening te verbeteren.

JSO wil een bijdrage leveren aan de kennisdeling tussen de diverse gemeenten en instellingen die met en voor jonge moeders werken. Doel van deze inventarisatie is het bevorderen van kennisuitwisseling tussen collega's en inzicht bieden in de manieren waarop jonge moeders in zeven gemeentes worden toegeleid naar scholing en/of de arbeidsmarkt. In de beschrijvingen per gemeente treft u achtereenvolgens een beschrijving van het beleid, de begeleiding van de jonge moeders, het eventuele voortraject voor jonge moeders of ontmoetingsgroepen en plannen/wensen en knelpunten.

U treft geen blauwdrukken die kunnen worden gekopieerd want dat is simpelweg niet mogelijk. Niet alleen de doelgroep is divers, ook de mogelijkheden van gemeentes. Wel toont dit rapport dat er een breed scala aan initiatieven mogelijk is die jonge moeders steunen bij het maken van hun stappen naar zelfstandigheid.

In dit rapport vindt u de beschrijvingen van de praktijk in de Zuid-Hollandse steden: Rotterdam, Den Haag, Dordrecht, Spijkenisse, Delft, Zoetermeer en Gouda. Deze steden

zijn gekozen omdat er extra aandacht is voor jonge moeders vanuit het jongerenloket. (Leiden is niet meegenomen omdat het jongerenloket daar net gestart is en er nog geen speciale aanpak voor jonge moeders was.) Deze beschrijvingen zijn gebaseerd op telefonische interviews met medewerkers van gemeentes of het jongerenloket en ROC's, Leerwerk Centra of welzijnsinstellingen. Van de gemeente Gouda hebben wij geen reactie ontvangen. Daardoor hebben wij geen zicht gekregen op het gemeentelijk beleid.

Opzet inventarisatie en leeswijzer

De verkregen informatie is gerangschikt op omvang van de verschillende gemeente. Rotterdam, de grootste, komt eerst aan bod gevolgd door Den Haag, Dordrecht, Spijkenisse, Delft, Zoetermeer en Gouda. Voor dit onderzoek zijn meestal per gemeente twee mensen geïnterviewd: iemand van de gemeente of het jongerenloket en iemand die betrokken is bij het individuele of groepsgerichte voortraject, de ontmoetingsgroep of training. De telefonische interviews hebben in april en mei 2007 plaatsgevonden aan de hand van een vragenlijst (zie bijlage). Het gespreksverslag is gecorrigeerd door de betrokkenen. Dankzij hun tijdsinspanning is dit onderzoek mogelijk gemaakt. De kennis en ervaring die in deze gesprekken naar voren kwam, is gedeeltelijk vast te leggen op papier. Dat geldt niet voor de betrokkenheid en gedrevenheid die doorklonken in deze gesprekken. Op deze plek wil ik alle mensen bedanken die met zoveel inzet in de praktijk werken en deze kennis willen delen met derden. Dank je wel.

Rotterdam

Binnen het Rotterdamse Jongerenloket vind je drie afdelingen: Onderwijs, Werk en Sociaal. Jongeren kunnen bij het loket terecht met al hun vragen op het gebied van onderwijs en werk. Het Jongerenloket heeft mentoren in dienst, die de jonge moeder steunt bij het oplossen van allerlei belemmeringen. Vervolgens kunnen zij kiezen uit diverse re-integratietrajecten waaronder een speciaal traject voor jonge moeders.

Jongerenloket

Het jongerenloket heeft in haar bestand 307 moeders die jonger zijn dan 23 jaar. Zij krijgen allemaal een uitkering en 150 van deze moeders worden begeleid door een mentor. Het uiteindelijke doel van de begeleiding is dat jonge moeders een startkwalificatie halen. Deze doelstelling wordt bereikt door jonge moeders te begeleiden naar een re-integratie traject met behoud van uitkering of scholing met studiefinanciering.

Individueel voortraject

De Rotterdamse aanpak richt zich allereerst op belemmeringen aanpakken tijdens een individueel voortraject. Veel jonge moeders hebben een groot aantal belemmeringen (kinderopvang, onkostenvergoeding kinderopvang aanvragen via de belastingdienst, huisvesting, schulden, etc.). Mentoren gaan op huisbezoek bij de jonge moeders. Zij kijken welke begeleiding zij kunnen bieden op 8 leefgebieden: sociaal, justitieel, schulden, inkomen, zorg, opleiding, huisvesting en gezondheid. De mentoren bieden praktische hulp bij problemen en zorgen ervoor dat de jonge moeder bij de juiste instanties terecht komt. Daarbij wordt een deal gesloten: "ik help jou met je schulden of huisvesting, maar ik wil wel dat je je daarnaast oriënteert op een opleiding, of dat je de kinderopvang regelt". Bij het aanpakken van deze belemmeringen werkt men nauw samen met allerlei ketenpartners. Dat betekent in Rotterdam: jonge moeder centraal zetten, geen overlap binnen de keten, overleg tussen instanties en warme overdracht van cliënten, afstemmen met ROC's. Jonge moeders worden niet doorverwezen voor schuldhulpverlening of opvoedingondersteuning, deze instellingen bieden dat in het jongerenloket aan. Verder is er een regiegroep en een netwerkoeverleg dat de keten helpt organiseren. Nadat de meeste belemmeringen zijn aangepakt kunnen jonge moeders kiezen uit verschillende re-integratietrajecten waaronder een speciale voor jonge moeders van het Albeda College. Dit traject wordt hieronder uitgebreid besproken. Deze aanpak waarin eerst aan belemmeringen wordt gewerkt en vervolgens aan een opleiding wordt begonnen, is zeer succesvol. Vorig jaar is de helft van het bestand van het jongerenloket doorgestroomd naar een opleiding met studiefinanciering.

Traject voor jonge moeders van het Albeda College

In 2006 is het Albeda College een traject begonnen voor uitkeringsgerechtigde jonge moeders met een meervoudige problematiek zoals het ontbreken van een startkwalificatie, een gebrek aan sociale competenties, alleenstaand ouderschap, schulden etc. De instroomcriteria zijn: leeftijd 18 - 23 jaar, minimaal 2 jaar voortgezet onderwijs, een minimale taalvaardigheid op niveau 2 voor anderstaligen en geen drugsverslaving. Het doel van dit project is om door middel van diverse interventies te realiseren dat jongeren weer naar school gaan of met ondersteuning van werkervaring en korte cursussen en training een reguliere baan kunnen vinden en dus niet meer afhankelijk zijn van een uitkering. Het uitgangspunt is dat jonge moeders kunnen slagen als de belemmerende factoren zoals kinderopvang, schulden en huisvesting zijn opgelost. Voor het succes van het

vervolgtraject is het verder belangrijk dat jonge moeders een haalbaar toekomstperspectief ontwikkelen. Dit bestaat in de praktijk uit een beroepsopleiding die binnen twee jaar kan worden afgerond, tot een beroep dat aansluit bij de leefsituatie van de jonge moeders en hun opleidingsniveau. Tot nu toe lukt het 65 procent van de moeders zo'n haalbaar toekomstperspectief te ontwikkelen.

Er wordt samen gewerkt met het jongerenloket en CWI. Eenmaal in de veertien dagen zijn de mentor en de klantmanager in de klas aanwezig. Beiden zijn in dienst van Sozawe. De mentor helpt bij het oplossen van allerlei problemen. De klantmanager helpt bij financiën die onder de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen: uitkering, bijzondere bijstand. Alle moeders hebben dezelfde mentor en dezelfde klantmanager zodat de lijnen zo kort mogelijk zijn.

Het programma duurt maximaal 39 weken en kent een studiebelasting van maximaal 4 dagen per week. De groep bestaat uit 16 tot 18 moeders en start twee maal per jaar. Het programma heeft drie fasen: intakefase, talentenscan en scholings- en werkervaringsfase.

1. Het doel van de intakefase is het verkrijgen van een goed beeld van de eerder verworven kwalificaties en competenties van de deelnemer.
2. Het doel van de talentenscan is het maken van een loopbaankeuze en een voorbereiding op werkervaring en scholing. Er wordt aandacht besteed aan belemmerende factoren die jonge moeders (kunnen) ondervinden bij het weer naar school gaan en/ of bij het vinden en behouden van werk.
3. Het doel van de scholings- en werkervaringsfase is het opdoen van werkervaring en het verdiepen van de loopbaankeuze op basis van de resultaten van de talentenscan.

Dit jaar wordt er extra aandacht besteed aan opvoedkundige en gezondheidskundige aspecten omdat bleek dat de vorige groep onvoldoende kennis had. Hiervoor worden externe deskundigen ingezet, en dit is nog in ontwikkeling.

Plannen, wensen en knelpunten

Rotterdam wil meer aan preventie doen, onder andere door seksuele voorlichting te geven op scholen en voorlichting te geven over budgetteren.

Idealiter zou het jongerenloket willen voorkomen dat jonge vrouwen door hun zwangerschap uitvallen uit het onderwijs. Hen begeleiding bieden tijdens de zwangerschap en het prille ouderschap en hen zo binnen de school houden is makkelijker dan hen in een later stadium opnieuw toe te leiden naar een opleiding.

Het Albeda College heeft belangstelling voor het uitwisselen van programma's voor jonge moeders.

Den Haag

In Den Haag heeft het jongerenloket ook een sluitende aanpak ontwikkeld en er is een speciaal traject voor jonge moeders bij het Leer Werkcentrum: Mama Mia.

Jongerenloket

Het jongerenloket van Den Haag heeft 235 jonge moeders tot 23 jaar in haar bestand. Hiervan hebben 210 moeders een kind heeft tussen 0 en 4 jaar en 15 een kind van 5 tot 12 jaar. Van deze groep volgen er 175 een traject. Deze groep moeders is goed in beeld, zij krijgen een vasthoudende aanpak.

Daarnaast is er een grote groep, 425 moeders, tussen 23 en 26 jaar. Hiervan volgen er 170 een traject. Voor deze moeders is nog geen sluitende aanpak ontwikkeld. Het aantal jonge moeders zonder uitkering is onbekend.

Vanaf april 2005 wordt gewerkt met een sluitende aanpak die is ontwikkeld naar aanleiding van de invoering van de arbeidsverplichting in januari 2005. Het jongerenloket doet het casemanagement. Zij begeleiden jongeren tijdens het hele traject, dat bestaat uit: intake, doorstroom en uitstroom. Het doel van de sluitende aanpak is jonge moeders terugleiden naar regulier onderwijs, een re-integratie traject, werk, een combinatie van werk of scholing of een zorgtraject bieden. Het streven is momenteel een baan van 20 tot 32 uur. In eerste instantie werd naar een fulltime baan gestreefd. Dit is veranderd omdat wordt onderkend dat de combinatie fulltime werken en moederschap te zwaar kan zijn.

Den Haag weet nog niet hoe zij de verandering in de sollicitatieplicht gaat invullen.

Wethouder, beleidsmedewerkers en uitvoerders zijn niet blij met deze verandering. Ze zijn heel tevreden met de huidige aanpak waarin de arbeidsplicht soepel kan worden toegepast en ruimte is om moeders parttime te laten werken met behoud van een uitkering. De jonge moeders zijn meer in beeld en men heeft een aanpak waarin jonge moeders positief gestimuleerd kunnen worden om hun leven (weer) op orde te krijgen na de geboorte van hun kind. Daarnaast is er ruimte om via sancties moeders te dwingen om hun leven op orde te krijgen. Er is nu een aanpak met een hogere intensiteit, met duidelijke afspraken en opdrachten die de jonge moeders moeten uitvoeren. Dit maakt de moeders veel actiever. Deze aanpak geeft duidelijkheid voor de moeders en de uitvoerders. De moeders zijn tevreden omdat zij hun leven op orde krijgen en omdat zij contact krijgen met lotgenoten. Zij zitten niet meer alleen thuis en tijdens het traject ontstaan er informele opvoedingsnetwerken. In hun vriendenkring zijn zij veelal een uitzondering. Door dit traject ontmoeten zij lotgenoten en ontstaan er vriendschappen. Moeders bieden elkaar praktische en emotionele steun.

Het Leer Werkcentrum: Mama Mia

Den Haag heeft een speciaal voortraject voor jonge moeders: Mama Mia. Mama Mia is bedoeld voor (aanstaande) moeders vanaf 16 tot 26 jaar met jonge kinderen. Tijdens de training wordt er onderscheid gemaakt tussen de leeftijdsgroep van 16 tot 23 (Mama Mia) en van 23 tot 26 jaar (Mama Mia plus). Moeders die wat ouder zijn dan 26 jaar met dezelfde achtergrond en problematiek kunnen in overleg met de trajectmanager van Mama Mia ook worden aangemeld. In mei 2007 volgen 140 moeders actief het traject. 60 moeders zijn aangemeld en zitten 'in de wacht'. De doorlooptijd van het traject is maximaal 1 jaar. Het is onbekend hoeveel moeders met succes het traject afronden. Mama Mia heeft een procedure voor Kinderopvang en zwangerschapsverlof.

Mama Mia werkt vanuit de volgende visie: (aanstaande) moeders vanaf 16 jaar stimuleren om geïntegreerd en actief deel te kunnen nemen aan de samenleving en in hun eigen levensonderhoud te kunnen voorzien. In de begeleiding worden de deelnemers vanuit

betrokkenheid aangesproken op eigen verantwoordelijkheid en initiatief en worden zij zoveel mogelijk gestimuleerd om een actieve rol te spelen in het ontwikkelen van een toekomst met werk of scholing. Men is ook gericht op de toekomst van hun kind.

Het uitgangspunt is dat deelname aan het project gebeurt op basis van wederkerigheid; er wordt een activeringstraject aangeboden en van de deelnemers wordt verwacht dat zij zich naar vermogen en belastbaarheid inzetten en de afspraken nakomen.

De doelstelling is dat vanuit een proactieve houding zal worden getracht zoveel mogelijk belemmeringen weg te nemen en vaardigheden te ontwikkelen. Hierdoor zullen de deelnemers beter in staat zijn om bezigheden buitenhuis te kunnen combineren met de zorgtaken. Door het verhogen van de belastbaarheid en het ontwikkelen van de zelfredzaamheid wordt doorstroom naar scholing of werk mogelijk. Tevens wordt er ondersteuning geboden bij het vinden en organiseren van kinderopvang. Het traject kan bestaan uit een voortraject (de voortraining), stap 1 en eventueel nog stap 2.

Voortraining

Als er nog geen kinderopvang is geregeld, komen de moeders eerst in de voortraining, één dagdeel per week. Moeders die de kinderopvang of de buitenschoolse opvang (BSO) al wel hebben geregeld (drie dagen per week), stromen meteen door naar de reguliere training (Stap 1).

Het doel van de voortraining is het regelen en organiseren van de kinderopvang voor drie dagen per week. Om dit goed te stroomlijnen is er een trajectbegeleider kinderopvang aanwezig die de moeders motiveert en begeleidt. Er wordt speciaal aandacht besteed aan kinderopvang en BSO: waar moet de cursist op letten en wat zijn de voor- en nadelen ervan. Ook wordt het consultatiebureau om de vijf weken uitgenodigd om voorlichting en advies te geven. Babymassage en een fysiotherapeut (belasting, bekkenproblemen en tiltechnieken) vormen ook een vast onderdeel tijdens de voortraining. De kinderen zijn tijdens de voortraining van harte welkom. Er is een speciale ruimte en een spelleidster aanwezig. De moeders blijven tijdens de voortraining zelf verantwoordelijk voor hun kind(eren).

Stap 1 (4-6 maanden)

Als de moeders de kinderopvang en/of BSO geregeld hebben, kunnen ze starten met stap 1. In de groep zitten maximaal 15 cursisten en de tijdsduur is 4-6 maanden. Gedurende drie tot vier keer per week komen verschillende onderwerpen aan de orde, onderverdeeld in vijf verschillende modules: persoonlijke ontwikkeling, zelfredzaamheid, solliciteren, maatschappijoriëntatie en arbeidsmarktoriëntatie. Elke module heeft vaste onderdelen die gedifferentieerd en gevarieerd aan bod komen. Dit hangt af van het tempo, persoonlijke achtergrond en het niveauverschil van de cursist(en).

De meeste lessen worden door een vaste docent/mentor op het Leerwerk Centrum Willem Dreespark gegeven. Regelmatig worden er gastdocenten/sprekers uitgenodigd als aanvulling op het programma. Daarnaast is de praktijk een speerpunt en worden er regelmatig excursies, werkveldverkenningen bij Leerwerk centra en bedrijfsbezoeken georganiseerd. Zodra er een duidelijk en reëel toekomstbeeld is, kan men na stap 1 doorstromen naar een vaktraining, werk (via Werkbij of regulier) of studie.

Een greep uit het brede programma:

- Spanning en ontspanning door een Haptonoom
- Kinder- EHBO
- Parnassia: verslavingspreventie en realistisch waarnemen en denken
- Voorlichting arbeidsvoorwaarden door de ABVAKABO
- Weerbaarheidstraining, grenzen stellen
- Diëtiste: voorlichting gezonde voeding
- Opvoedcursus door de Thuiszorg
- Voorlichting Werkbij, Sociale Dienst, Sociaal raadslieden en huisvesting
- Nibud: omgaan met geld
- Klussen in en om het huis (fiets, elektra, gas/water/licht)
- Normen en waarden
- Mondriaan: onderwijssysteem Nederland
- Zorgverzekering
- Communicatieve- en sociale vaardigheden
- Beroepskeuze
- Solliciteren
- Seksuele voorlichting
- Zelfbeeld, assertiviteit
- Beroepshouding
- Diverse testen waar nodig: studievaardigheid, basiseducatie, beroepskeuze, etc.

Stap 2 (4-6 maanden)

Indien er na stap 1 nog te grote belemmeringen zijn voor het doorstromen naar een vervoltraject, dan kunnen moeders doorstromen naar Stap 2. Hier wordt per cursist een individueel plan van aanpak gemaakt voor die onderdelen die nog extra aandacht en scholing behoeven. Ook kan een cursist extra stage of werkveldverkenning volgen om haar extra bagage mee te geven voor een vervolg richting de arbeidsmarkt.

Plannen, wensen en knelpunten

Den Haag werkt net als Utrecht, Apeldoorn en Dordrecht mee aan een pilot voor het uitwerken van de wet Vazalo (van Noorman-den Uyl) waarmee de Eerste Kamer op 20 maart 2007 heeft ingestemd. Deze Wet ondersteuning van alleenstaande ouders bij arbeid en zorg (Vazalo) geeft alleenstaande ouders met jonge kinderen (veelal vrouwen) het recht op een toeslag als zij in deeltijd werken. Het gaat om alleenstaande ouders die vallen onder de Wet Werk en Bijstand (WWB). Na een experiment zal de wet volgens plan worden ingevoerd per 1 januari 2009.

Sommige moeders beheersen het Nederlands nog onvoldoende en zouden daar meer les in kunnen krijgen. Andere moeders zijn zwakbegaafd of licht verstandelijk gehandicapt. Voor hen zou een traject dat meer gericht is op zelfredzaamheid beter aansluiten bij hun mogelijkheden en behoeften. Het is vraag of de ontwikkeling van deze twee speciale trajecten haalbaar is.

Leren omgaan met het signaleren van kindermishandeling en dit bespreekbaar maken bij de jonge moeders.

De indruk bestaat dat er veel vroeggeboortes zijn bij deze doelgroep. Dit zou Mama Mia graag onderzocht willen hebben om eventueel preventief beleid te kunnen ontwikkelen zodat de meiden bij de tweede zwangerschap zich bewust zijn van de gevolgen van hun gedrag (drank, roken (joints en gewone sigaretten), maar ook medicijngebruik bijvoorbeeld tegen depressies) op de gezondheid van hun kind.

De wens bestaat het sanctiebeleid meer te differentiëren bij deze groep: lagere strafkortingen en eventueel vaker korten op de uitkering.

Dordrecht

In Dordrecht speelt ROUTE 23, het jongerenloket, een centrale rol in de sluitende aanpak voor jonge moeders. Het Da Vinci College heeft samen met Entree (een preventieproject van Bureau Jeugdzorg), een voortraject voor jonge moeders ontwikkeld.

Jongerenloket ROUTE 23

ROUTE 23 is een samenwerkingsverband van de zes Drechtsteden-gemeenten, het CWI, de UWV, Bureau Jeugdzorg, het ROC da Vinci College, Bureau Leerplicht en voortijdig schoolverlaten en MEE participeren. ROUTE 23 is de schakel tussen al deze organisaties. Van de doelgroep die bij ROUTE 23 binnenkomt is 20 procent zwanger of jonge moeder. Begin mei 2007 heeft men 45 jonge moeders in beeld. Van 1 januari tot december 2006 zaten 58 jonge moeders of zwangere vrouwen in bestand. Daarvan zijn er 45 uitgestroomd: 6 naar werk, 10 naar een opleiding, 10 naar een re-integratietraject en 19 zagen af van verdere bemiddeling. Reden om af te zien van bemiddeling zijn samenwonen of verhuizen of starten met een zorgtraject.

Het jongerenloket werkt met de Work First aanpak maar jonge moeders hebben een speciale aanpak nodig. ROUTE 23 heeft deze ontwikkeld door met deskundigen een profielschets te maken van de doelgroep. In deze profielschets is gekeken naar de knelpunten op de verschillende leefgebieden. Vervolgens is er een doelstelling geformuleerd: je hebt een kind gekregen, maar je moet ook naar je toekomst kijken. Als jonge moeder kun je een baan hebben. Daarna is gekeken welke ondersteuning de jonge moeders nodig hebben om dit doel te bereiken. Het uitgangspunt is dat een geïntegreerde aanpak en maatwerk nodig is om een moeder een realistische kans te bieden en om zicht te ontwikkelen op een baan. Er is een sluitende aanpak ontwikkeld die door alle ketenpartners wordt ondersteund. ROUTE 23 doet de intake waarin aandacht is voor de wensen van de jonge moeder en de achtergronden. De jonge moeders hebben veelal te maken met problemen op diverse levensgebieden: huisvesting, schulden, psychiatrische problemen, kinderopvang etc. Vervolgens wordt de intake besproken in het wekelijks overleg van het Multi Disciplinair Team waarin o.a. Bureau Jeugdzorg, het ROC en de Sociale Dienst vertegenwoordigd zijn. Dit Team stelt diagnoses, bepaalt het traject van de jongere, signaleert knelpunten tijdens het traject en zorgt voor de trajectbegeleiding en/of een zorgtraject. Men is tevreden over de samenwerking, iedere deelnemer kan worden aangesproken op zijn verantwoordelijkheid en er wordt snel geschakeld tussen de organisaties. Voorbeeld: als een jonge moeder overstapt naar een opleiding en er duidelijk is per welke datum studiefinanciering wordt ontvangen, zet de sociale dienst de uitkering stil. Zo wordt voorkomen dat de doelgroep een schuld opbouwt.

Een traject kan variëren van terug naar school of naar de jongerenwerkplaats waar jongeren werken, met behoud van uitkering en van ondersteuning bij het vinden van een passende baan. Zij kunnen ook stage lopen binnen bepaalde bedrijfstakken of het CWI kan hen begeleiden naar werk. Voor zwangere meisjes en jonge moeders heeft het Da Vinci College samen met Entree (een preventie project van BJZ) een voortraject ontwikkeld. Ook kunnen jonge moeders een zorgtraject aangeboden krijgen.

Het Da Vinci College: Jonge moeders on the Move!

Het speciaal traject voor jonge moeders presenteert zich in een folder onder het motto: Jonge moeders on the move, met Da Vinci naar een zelfstandig bestaan. Het voortraject duurt 3 maanden en is ontwikkeld met Entree voor jonge moeders of zwangere jonge vrouwen van 16 tot 23 jaar. De doelgroep heeft meestal geen startkwalificaties. Het doel is dat jonge moeders deze behalen. Het uitgangspunt is dat moeders aan zichzelf moeten

werken. Om moeder te kunnen zijn voor je kind moet je jezelf ontwikkelen. De doelstelling is jonge moeders toe te leiden naar school zodat zij een startkwalificatie halen of toeleiden naar werk bijvoorbeeld via een re-integratietraject.

De groep bestaat uit 10 jonge moeders die 4 middagen in de week naar school gaan. Daarnaast is er eventueel een begeleidingstraject vanuit Entree omdat deze vrouwen geconfronteerd worden met problemen op zeer veel verschillende gebieden zoals: financiën, schulden, relaties, zwak sociaal netwerk. Als jonge moeders uitvallen, wordt er contact gezocht met de sociale dienst. Als er reden is voor zorg, wordt jeugdzorg ook op de hoogte gesteld. Ook bij motivatieproblemen wordt contact gezocht met de sociale dienst, als het gaat om deelnemers met een WWB uitkering.

Het programma begint met een intake gesprek waarin wordt gekeken of de vrouwen een intrinsieke motivatie hebben. Daarnaast moeten zij kunnen functioneren binnen een groep.

Het weekprogramma is als volgt opgebouwd:

- één middag dramatraining en in rollenspelen worden de communicatieve vaardigheden getraind;
- één middag themabijeenkomsten bijvoorbeeld over schulden en seksuele voorlichting;
- één middag sociale vaardigheden en aandacht voor moeder worden en zijn;
- één middag loopbaanoriëntatie.

Er is een tussentijdse evaluatie en een eindgesprek. Dit laatste is samen met de uitkerende instantie. Als de jonge moeders kiezen voor een opleiding, dan is er een warme overdracht naar deze opleidingen zodat jonge moeders alles hebben geregeld en niet uitvallen als er problemen ontstaan op het gebied van kinderopvang of studiefinanciering. Uiteindelijk gaat een derde naar een opleiding en wordt een derde toegeleid naar werk en een derde naar een zorgtraject.

Plannen, wensen en knelpunten

Het Da Vinci College zou graag de instroom voor het voortraject willen vergroten. Bijvoorbeeld door dit traject ook aan te bieden als 'opvang' model voor schoolgaande zwangere meiden die daarna hun opleiding zouden kunnen hervatten. Er is al een folder ontwikkeld, maar dit heeft nog niet het gewenste effect gehad.

Met ketenpartner Bureau Leerplicht en voortijdig Schoolverlaten zal een protocol worden opgesteld voor scholen van voortgezet onderwijs en MBO zodat meisjes die zwanger worden na de bevalling weer kunnen terugkeren in hun opleiding. Dit bestaat nog niet in Nederland. Er ligt een verzoek om subsidie bij de provincie.

Bij het doorstromen zou meer maatwerk mogelijk moeten zijn. Met name de scholingskosten zijn een groot probleem. Hier zou een rol weggelegd kunnen zijn voor de sociale dienst.

Bij de schuldhulpverlening en de justitiële boetes is het een knelpunt dat studiefinanciering niet wordt erkend als inkomen. Jonge moeders met studiefinanciering komen dus niet in aanmerking voor schuldsanering.

Jonge moeders geven aan dat zij behoefte hebben aan een ontmoetingsplek. Er zijn plannen om te onderzoeken of het mogelijk is om een centrum voor jonge moeders te starten.

Er bestaat de indruk dat deze groep jonge moeders coaching nodig heeft bij hun moederschap. Zij ontberen veelal een inspirerend rolmodel.

De indruk bestaat dat een deel van de jonge moeders een tweede kind krijgt om van het gedoe met instanties af te zijn.

ROUTE 23 wil jongeren, waaronder de jonge moeders, meer coaching geven tijdens de vervolgopleiding. Hiervoor worden plannen ontwikkeld.

Het is de vraag of voor zwakbegaafde of LVG jonge moeders een speciaal traject ontwikkeld moet worden.

Spijkenisse

Spijkenisse heeft nog geen speciaal beleid voor jonge moeders. Wel is er een Meeting Point, een plek waar jonge moeders elkaar kunnen ontmoeten. Vorig jaar is er door het Meeting Point een training voor jonge moeders ontwikkeld, verzorgd door het JIP en het AMW. Deze training is nu bijgesteld en wordt in september opnieuw aangeboden.

Jongerenloket

Volgens de gemeente zijn er 71 jonge moeders in Spijkenisse. Hiervan ontvangen 52 jonge moeders in de leeftijd van 18 tot en met 25 jaar een uitkering. Er is (nog) geen speciaal beleid ontwikkeld voor jonge moeders die een uitkering ontvangen. Net als voor de rest van de jongeren is het uitgangspunt dat wordt gestreefd naar totale uitkeringsonafhankelijkheid d.m.v. werk en/ of scholing. Van de jonge moeders wordt verwacht dat zij fulltime aan de slag gaan.

Er wordt gewerkt aan een sluitende keten jeugd. In het kader hiervan zal ook een subketen gericht op jonge moeders en hun kinderen worden vormgegeven. Jonge ouders kunnen middels een adviesgesprek op het Jongeren Informatie Punt Spijkenisse hulp krijgen tijdens de zwangerschap en de periode daarna. Hier kunnen zaken als: financiën, terug naar school of werk, kinderopvang en rechten en plichten aan de orde komen.

Meetingpoint voor jong moeders

Er zijn geen speciale trajecten voor jonge moeders. Wel is er een Meetingpoint voor jonge moeders actief. Deze activiteit wordt door het Jongeren Informatie Punt en Algemeen Maatschappelijk Werk getrokken. In 2007 wordt dit project verstevigd en uitgebreid met een cursus gericht op jonge moeders met aandacht voor verschillende aspecten van moederschap, persoonlijke ontwikkeling, weerbaarheid enz. Er is in 2006 een pilot geweest van drie maanden voor 7 moeders tussen de 17 en 23 jaar met een bijstandsuitkering. Deze moeders zijn via de sociale dienst verplicht om twintig bijeenkomsten van twee en een half uur te volgen waar ze:

- hun visie op jong moederschap hebben besproken;
- hun visie op een nieuwe relatie en ervaringen in oude relaties hebben besproken;
- jongereninformatie hebben gekregen (o.a. financiën, gezag/ omgang, alcohol en drugs informatie);
- een beroepsoriëntatie test hebben gedaan;
- handvatten hebben gekregen voor de opvoeding van hun kind;

Aan de hand van onder meer de evaluaties met de jonge moeders is een nieuw trainingsprogramma (zie bijlage 2) uitgewerkt. Als er voldoende aanmeldingen zijn, zal de cursus in september starten. De cursus wordt gegeven door het AMW en St Lindenhof, een jeugdzorginstelling.

Plannen, wensen en knelpunten

De groep met een uitkering wordt steeds kleiner. Volgens de klantmanagers van de sociale dienst zullen de meeste jonge moeders deel gaan nemen aan de standaard re-integratietrajecten. Zij verwachten een grote uitstroom. Op basis van deze inschatting vindt de gemeente dat training voor een bredere doelgroep aantrekkelijk moet worden aangeboden, bijvoorbeeld ook voor vrouwen die nog op school zitten. De vraag is hoe je schoolgaande vrouwen een verplichting zou kunnen opleggen.

Het dilemma is sowieso of de training verplicht moet zijn. Tijdens de pilot was het traject verplicht voor de jonge moeders. Dit vonden sommige jonge moeders vervelend. Het aanbod bleek wel aan te sluiten bij wat ze wilden, dus voor de rest had de pilot weinig last van deze verplichting.

Delft

Delft ontwikkelt speciaal beleid voor jonge moeders. Zwangere meisjes kunnen binnenkort een prenataal huisbezoek krijgen en er is een ontmoetingsgroep gestart.

Jongerenloket

In april 2007 volgen 68 jonge moeders in Delft een traject dat vooral gericht is op het verkrijgen van beroepskwaliteiten. Voor opvoedingsondersteuning wordt doorverwezen naar Maatzorg. Van de 68 moeders hebben er 50 een uitkering. Dus er zijn 18 jonge moeders zonder uitkering, die op eigen initiatief een traject mogen volgen, als zij hun opleiding hebben afgebroken. Zij hebben echter wel minder keuze dan de jonge moeders met een uitkering. Delft heeft geen aparte visie ontwikkeld voor jonge moeders. De doelstelling is dat alle jongeren een startkwalificatie behalen. Als dat echt niet mogelijk is wordt gezocht naar een duurzame plek op de arbeidsmarkt.

In 2007 wordt nieuw beleid gemaakt op het gebied van jonge moeders. Bij de beleidsafdeling wordt er gekeken naar mogelijke gaten zijn in het bestaande beleid. Delft heeft vorig jaar een jonge moeder panel georganiseerd. De volgende onderwerpen kwamen daarbij aan de orde: welke problemen ondervinden jonge moeders, wat is hun mening over de gemeentelijk instanties en over de hulp die ze kregen. Hier is uitgekomen dat er in Delft een loket voor jonge moeders ontbreekt en dat de informatie gebundeld moet worden. Verder zouden jonge moeders graag een ontmoetingsplek hebben. Het loket staat in de steigers en er is een ontmoetingsgroep voor jonge moeders in oprichting. Verder is er een particulier initiatief van een stichting waar jonge moeders terecht kunnen voor een 'babyuitzet' (bed, kinderwagen, bad).

De keten

Delft heeft geen speciale aanpak voor jonge moeders, wat niet wil zeggen dat er niets wordt gedaan. Zo is de keten voor jonge moeders in kaart gebracht. Jongeren die zwanger zijn kunnen binnenkort in aanmerking komen voor een prenataal huisbezoek. In dat huisbezoek wordt de stand van zaken geïnventariseerd. Wat is de situatie van de jonge moeder wat betreft: financiën, voorbereiding op moederschap, wonen, wensen voor de toekomst, kinderopvang. Als er problemen zijn of behoefte is aan informatie worden jonge moeders doorverwezen naar het jonge moeder loket bij het Jongeren Informatie Punt. Daar wordt o.a. gekeken welke mogelijkheden er zijn op het terrein van scholing en werk. Als de jonge moeder nog geen startkwalificatie heeft, wordt ze doorverwezen naar het jongerenloket. Als de jonge moeder wel een startkwalificatie heeft dan kan ze alsnog doorverwezen worden naar het jongerenloket waar zij wordt geholpen bij het vinden van werk of bij het aanvragen van een uitkering. Sommige jonge moeders krijgen een voortraject van drie maanden dat bedoeld is voor alle alleenstaande ouders, dus ook voor de 'minder jonge' moeders of vaders. Verder kunnen ze met vragen over de kinderopvang terecht bij het jongerenloket. Door deze preventieve aanpak kunnen er voor de bevalling al allerlei problemen worden opgelost.

Ontmoetingsgroep jonge moeders

In Delft is op 12 april 2007 een ontmoetingsgroep voor jonge moeders gestart. Elke dinsdagmiddag kunnen jonge moeders tussen 15.00 en 17.00 elkaar ontmoeten. De ontmoetingsgroep heeft de volgende doelen: de vrouwen in staat te stellen elkaar te ontmoeten en ervaringen te delen waaronder opvoedingsvraagstukken. De jonge moeders steun bieden bij het ontwikkelen van een visie op de persoonlijke toekomst. Zij kunnen

kennis nemen van keuzemogelijkheden op het gebied van vrije tijd, kinderopvang, studie en werk en zij worden uitgedaagd vorm te geven aan hun daginvulling.

Ontmoeten, ontwikkelen en ontspannen zijn de uitgangspunten waarmee de moeders uitgedaagd worden om zelf een bijdrage te leveren aan de invulling van de middagen. De ontmoetingsgroep is gebaseerd op samen aan de slag en elkaar steun bieden: empowerment voor en door vrouwen. Er wordt uitgegaan van de persoonlijke behoeften van jonge moeders en de drie O's van het sociaal cultureel werk: Ontmoeten, Ontwikkelen en Ontspannen. Bij het project wordt in eerste instantie gebruik gemaakt van het draaiboek Heft in eigen hand. Afhankelijk van de ervaringen en de wensen van de jonge moeders zal hier van worden afgeweken.

De bijeenkomsten worden gegeven in het Vrouw Kind Centrum zodat de doorstroom naar andere voorzieningen voor jonge moeders makkelijk kan verlopen. Er is oppas voor de kinderen zodat de jonge moeders alle tijd en aandacht voor zichzelf hebben.

De begeleidster van de jonge moedergroep neemt deel aan het netwerk waarin gemeente, het jongerenloket, het JIP en Careyn zijn vertegenwoordigd. Zonder toestemming van de moeder wil zij niet aangeven dat er problemen of knelpunten zijn. Het is belangrijk dat jonge moeders zich veilig voelen en eerlijk kunnen zijn.

Plannen, wensen en knelpunten

De ontmoetingsgroep zit aan het einde van de keten. De zwangere meiden en jonge moeders worden doorverwezen door bij het JIP, het jongerenwerk van BWD, het consultatiebureau, het AMW of het Jongerenloket. Iedere cliënt van het jongerenloket die meer dan 3 maanden zwanger is of al een kind heeft, wordt geattendeerd op de Jonge Moedergroep.

De begeleidster van de groep zit met een aantal vragen :

- De doelgroep is nu tot 23 jaar, maar wat doe je met een trouwe bezoeker die 23 jaar wordt?
- Op welke manier houd je jonge moeders bij de groep?
- Hoe ga je om met het dilemma: privacy en het signaleren van problemen.
- Hoe zorg je ervoor dat de negatieve dingen niet de boventoon gaan voeren zoals gebrekkige huisvesting, problemen met organisaties, schulden.

Het jongerenloket zou meer praktische hulp willen geven aan jonge moeders en jongeren, bijvoorbeeld bij het regelen van schulden of belastingen.

Zoetermeer

Zoetermeer heeft geen speciaal beleid voor jonge moeders. Jonge moeders zijn geen aparte doelgroep maar zij zien wel dat er een individuele benadering nodig is. Er is geen speciaal traject voor jonge moeders, maar er zijn wel diverse activiteiten die meer of minder succesvol zijn.

Jongerenteam

In mei 2007 zijn 127 jonge moeders bekend via het bevolkingsregister. Daarvan is ongeveer de helft, 60 moeders, bekend bij het jongerenteam: 42 volgen nu een traject. In 2006-2007 hebben 16 jonge moeder met succes hun traject afgerond. Een traject is succesvol als er een zekere mate van zelfredzaamheid bereikt is. De jonge moeder is in staat goede zorg te bieden aan haar kind en heeft een stabiele woonomgeving. De jonge moeder is bezig met scholing die tot een startkwalificatie leidt of kan zelfstandig een inkomen verwerven uit werk. In sommige gevallen is de partner (of familie) kostwinner en kiest de jonge moeder ervoor zich fulltime aan de opvoeding te wijden.

Er wordt door de gemeente overwogen om de jonge moeders die zich niet gemeld hebben bij een instantie eenmalig te benaderen via een enquête.

“Startkwalificatie gaat boven werk, werk boven uitkering”. Dat is het uitgangspunt voor de sluitende aanpak van de gemeente Zoetermeer. De sluitende aanpak betekent dat alle jongeren tot 23 jaar, ongeacht bij welke ketenpartner hij of zij binnenkomt, zo veel mogelijk van dezelfde instrumenten gebruikmaken. Afstemming tussen de ketenpartners (WZI/RMC/UWV/CWI) vindt plaats in het Jongerenteam (is ook casuïstiekoverleg). Er is gekozen voor startkwalificatie boven werk, werk boven een uitkering omdat scholing essentieel is om op langere termijn werk en een zelfstandig inkomen te kunnen verwerven. Als het behalen van een startkwalificatie onmogelijk is, wordt getracht de jongere toe te leiden naar een plaats op de arbeidsmarkt met perspectief.

De doelgroep jonge moeders neemt geen aparte positie in binnen de sluitende aanpak jongeren. Wel wordt rekening gehouden met de specifieke belemmeringen die een rol kunnen spelen. Zoetermeer onderkent dat de doelgroep jonge moeders of jonge zwangere geen homogene groep is. Er zijn jonge moeders, die met hulp van familie of partner, in staat zijn om hun studie c.q. werk weer op te pakken. Daarnaast is er een groep die met begeleiding bij het regelen van zaken als gezondheidszorg, woonruimte, inkomen en kinderopvang na verloop van tijd toegeleid kan worden naar school en/of werk. Er is tevens een groep jonge moeders met meervoudige problematiek, die intensieve begeleiding nodig heeft, maar zich moeilijk laat begeleiden. Vaak zijn ze al bekend bij hulpverlenende instanties zoals Bureau Jeugdzorg of MEE.

Zoetermeer biedt jonge moeders zo veel mogelijk maatwerk. Dit betekent dat allereerst wordt gekeken welke obstakels uit de weg geruimd moeten worden voordat een traject richting scholing en/ of werk mogelijk is. Dat kan variëren van begeleiding naar gezondheidszorg, hulpverlening, aanvraag bijstand, regelen van adequate woonruimte tot het bemiddelen met ouders etc. Voor zwangere en jonge moeders met een afstand tot scholing en/of werk is het Leerwerkcentrum het aangewezen instrument om intensieve begeleiding te bieden. Jonge moeders kunnen door de leerplichtambtenaren, RMC casemanagers of consulents WZI rechtstreeks geplaatst worden op het traject. Zij blijven probleemhouder en volgen het traject, sturen waar nodig bij of kunnen zelfs over gaan tot sancties. Zij zijn ook aanspreekpunt voor de begeleiders van het Leerwerkcentrum en het netwerk.

Het Leerwerkcentrum is kleinschalig, biedt persoonlijke aandacht, heeft goede contacten met de jeugdhulpverlening en brede ervaring in begeleiding van jongeren met gedragsproblematiek. Binnen het Leerwerkcentrum is er aandacht voor persoonlijke ontwikkeling en beroepskwaliteiten. Tijdens dit traject kijken jongeren naar zichzelf (wie ben ik, wat wil en wat belemmert mij?). Er wordt een training sociale vaardigheden gegeven en een P.I.T. training (PIT staat voor Persoonlijke Investerings Training). Jongeren krijgen

persoonlijke aandacht en individuele begeleiding. Daarnaast worden jongeren getest op beroepskeuze en capaciteiten, kunnen praktijktrainingen volgen, stage lopen, worden begeleid bij aanmelding van een opleiding of het vinden van een (leer)baan.

Aandacht voor moederschapkwaliteiten ontbreekt nog binnen het Leerwerkcentrum. Er zijn geen aparte voorzieningen in het leven geroepen. Er wordt zoveel mogelijk getracht om binnen de bestaande (zorg)structuur deze groep te ondersteunen. Er was een initiatief van het AMW Kwadraad en de welzijnorganisatie Mooi waarbij jonge moeders bij elkaar kwamen voor dit soort aspecten en voorlichting. Dit werd gesubsidieerd door de gemeente. Sinds mei 2007 schijnt deze groep niet meer actief te zijn door een gebrek aan deelnemers. Het is de bedoeling om de activiteit te evalueren en te kijken hoe ze dit kunnen inbedden in het traject bij het Leerwerkcentrum. Deze groep zou opengesteld kunnen worden voor alle jonge moeders, ook die aan het werk zijn of nog op school zitten.

Er is nog wel een inloophuis waar jonge moeders vrijblijvend kunnen binnenlopen voor een luisterend oor, advies en activiteiten. De vrijwilligster die dit runt, wordt financieel gesteund door de gemeente (via welzijnsorganisatie Mooi). Verder loopt via het consultatiebureau het project "Stevig ouderschap" waarbij jonge moeders, als zij dat willen, extra ondersteuning ontvangen van de wijkverpleegkundige of als de consultatiearts constateert dat er problemen zijn.

Plannen, wensen en knelpunten

Zoetermeer noemt de volgende verbeterpunten:

- Bij tienermoeders zou meer gelet kunnen worden op het nakomen van afspraken.
- Jonge moeders zouden zich moeten inschrijven waar ze ook daadwerkelijk verblijven.
- Er zou meer goede voorlichting kunnen komen op scholen; een duidelijke verwijzroute.
- De vooroordelen over jonge moeders zouden mogen verminderen: niet iedere jonge moeder is een probleemgeval.
- Het jongerenteam zou door kortere lijnen meer adequate steun bieden. Door bureaucratie vallen jonge moeders wel eens tussen wal en schip.

De gemeente werkt aan deze punten door verbindingen te slaan tussen de bestaande ketens en JIP. Bij het JIP wordt een spreekuur jonge moeders ingesteld. Ook het onderwijs moet betrokken worden in de ketenaanpak van de jonge moeders.

Zoetermeer wil een aantal knelpunten zoals opvang, huisvesting en schulden via een regionale aanpak oplossen.

Gouda

Van het hoofd van het jongerenloket in Gouda hebben wij geen reactie ontvangen. Daardoor hebben wij geen zicht gekregen op het gemeentelijk beleid. Gouda biedt jonge moeders vanuit het jongerenloket momenteel individuele begeleiding en heeft belangstelling voor het ontwikkelen van een groepsaanbod.

In Midden-Holland is begin 2006 een nulmeting gedaan in verband met het IPW-project. Daaruit bleek o.a. dat er 38 jonge moeders met een uitkering en 2 zonder uitkering bekend waren bij het jongerenloket (Gouda en regiogemeenten), dit was 16% van het totaal aantal jongeren dat bekend is bij het jongerenloket.

Uit de evaluatie van het IPW-project blijkt dat er nog geen sprake is van een ketenaanpak in Midden-Holland. De gemeente is bijvoorbeeld nog niet vertegenwoordigd in het netwerkoverleg over jonge moeders. Speerpunten die het jongerenloket volgens de evaluatie als eerst wil oppakken, zijn:

- meer integraal werken door het jongerenloket zodat elkaars instrumenten beter gebruikt en ingezet kunnen worden voor jonge moeders;
- opzetten van een schakeltraject;
- dit schakeltraject toegankelijk maken voor iedere moeder.

Gouda biedt jonge moeders momenteel alleen individuele trajecten. Bij deze trajecten wordt gelet op de schoolkeuze, het wegnemen van belemmeringen en de warme overdracht naar instellingen die hulp kunnen bieden, bijvoorbeeld bij schulden of huisvestingproblemen. Deze individuele begeleiding voor jonge moeders is niet anders dan voor andere jongeren. De indruk bestaat dat de jonge moeders in Gouda minder geconfronteerd worden met grote steden problematiek waardoor zij minder belemmeringen zouden hebben op diverse gebieden (zoals: ernstige verslavingsproblematiek, zwerven etc.). Het beleid is wel dat de jonge moeders met een WWB-uitkering uit Gouda met rust worden gelaten totdat zij toe zijn aan een aanbod. (In sommige gemeenten rondom Gouda worden zij wel min of meer gedwongen om een baan te zoeken en te aanvaarden.) Kiezen jonge moeders voor een baan in plaats van het behalen van een startkwalificatie dan wordt deze keuze gerespecteerd.

Er is wel belangstelling voor het opzetten van een groepsgericht aanbod; een schakeltraject. Er is echter nog geen keuze gemaakt over de invulling. Er is in Gouda in 2005/2006 ervaring opgedaan met een PIT-groep, maar die waren niet alleen positief. Gouda heeft een opvanghuis voor jonge moeders, zij namen ook deel aan de PIT-training. Dat was lastig omdat er daardoor problemen in de groep ontstonden, er was een groep in een groep. Dit belemmerde het groepsproces.

Er zijn veel vragen over het opzetten van een groep:

- Wanneer is een aanbod rendabel;
- Hoe ga je om met een groep binnen een groep;
- Hoe krijg je een groep vol of hoe werf je jonge moeders;
- Verplichten of niet verplichten;
- Wat is het doel van het traject: sommige meiden gaven aan dat ze alleen mee willen doen aan een traject als dit tot doel heeft om weer een opleiding op te kunnen pakken.

Conclusie

Dit is een globale beschrijving van de toeleidingstrajecten in de diverse steden, vooral bedoeld als aanzet om met elkaar in gesprek te gaan. Het is geen onderzoeksrapport met een heldere probleemstelling die beantwoord kan worden in de conclusie. Wel denken wij dat je een aantal dingen kunt constateren:

1. Een aparte doelgroep

Jonge moeders kunnen in vergelijking met andere jongeren om diverse redenen worden gezien als een aparte doelgroep. De geïnterviewden noemden vier redenen. Full-time werken en alleenstaand ouderschap is een zware en moeizame combinatie is punt één. Ten tweede moeten deze jonge vrouwen in korte tijd op veel verschillende terreinen stappen zetten naar zelfstandigheid. Er is ten derde een groep jonge moeders die problemen ervaren op veel verschillende leefgebieden. Ten slotte heeft niet elke jonge moeder een steun biedend sociaal netwerk. Kortom, jonge moeders zijn een aparte doelgroep waarbinnen veel verschillen zijn. Overigens hanteren gemeentes en jongerenloketten verschillende definities waardoor de gegevens onderling moeilijk te vergelijken zijn.

2. Een eigen aanpak

De erkenning van jonge moeders als aparte en diverse doelgroep is in verschillende gemeentes in Zuid Holland vertaald naar een eigen aanpak. Veel gemeentes werken aan een sluitende aanpak voor jongeren en daarbinnen is specifiek aandacht voor jonge moeders. Bij de ontwikkeling van de aanpak is veel gepionierd met het ontwikkelen van trainingen voor jonge moeders, het opzetten ontmoetingsgroepen en het vormgeven van de individuele begeleidingstrajecten. In Rotterdam, Den Haag en Dordrecht zijn speciale voortrajecten ontwikkeld voor jonge moeders. Deze groepsaanpak is mogelijk doordat deze steden grote groepen jonge alleenstaande moeders 'hebben'. Andere gemeentes zijn kleiner, hebben minder jonge moeders en kiezen voor een individuele aanpak. Deze individuele aanpak kan worden gecombineerd met een meer vrijblijvend groepsaanbod. Zo is in Delft in april 2007 een ontmoetingsgroep voor jonge moeders gestart.

Kortom, veel gemeentes ontwikkelden een eigen aanpak en de invulling van deze aanpak is onder andere afhankelijk van de grootte van de gemeente. Voor het ontwikkelen van die aanpak is het belangrijk dat de keten voor jonge moeders in beeld gebracht is en er samenwerkingsafspraken gemaakt worden tussen de diverse partners.

3. Delen van kennis

In Rotterdam, Den Haag, Dordrecht, Spijkenisse, Delft, Zoetermeer en Gouda zijn kennis en ervaringen opgedaan die relevant zijn voor andere gemeentes die ook een eigen aanpak voor jonge moeders willen ontwikkelen. In deze gemeentes hebben mensen gepionierd, zij hadden weinig voorbeelden waarvan zij gebruik van konden maken. Er blijkt een grote behoefte te zijn om de verschillende werkwijzen en methodieken uit te wisselen. Daarnaast willen mensen ook graag de verschillende knelpunten die zij tegenkomen bespreken met collega's uit het veld. Hoe los je deze knelpunten op, wat werkt en wat niet?

4. Nieuwe ontwikkelingen

Daarnaast zijn er gevorderde plannen en ideeën. Bijvoorbeeld om een protocol te ontwikkelen om te voorkomen dat zwangere meiden hun opleiding afbreken en om meer differentiatie in het trainingsaanbod te brengen door trajecten voor laagbegaafden en vrouwen met een taalachterstand te ontwikkelen. Daarnaast gaan Den Haag en Dordrecht experimenteren met de wet Vazalo, waardoor mensen met een deeltijdbaan geld terug kunnen krijgen van de belasting en daardoor sneller uit de uitkering kunnen komen.

In december 2007 organiseert JSO een studiemiddag voor medewerkers van jongerenloketten, ROC's, jonge moedergroepen, re-integratieprojecten en jonge moederprojecten om ervaringen uit te wisselen, kennis te delen en knelpunten te bespreken.

Wij hopen dat deze informatie uit de praktijk inspiratie biedt aan mensen die beleid ontwikkelen voor jonge moeders, en voor organisaties die jonge moeders steun bieden bij het ontwikkelen van een haalbaar toekomstperspectief. Maatwerk bieden aan jonge moeders betekent niet dat iedere gemeente het wiel opnieuw moet uitvinden. Inmiddels zijn diverse good practices ontwikkeld.

Bijlagen

Bijlage 1: Respondenten

Den Haag

Petra den Hollander (Gemeente Den Haag, Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid)

Jasperina Sietsma (Leerwerk centrum, Mamamia)

Delft

Nanja de Loos (Jongerenloket Delft)

Ivonne Vlooswijk (Breed Welzijn Delft)

Dordrecht

Marjan Middelburg (ROUTE 23)

Jan Molema (Da Vinci College)

Gouda

Marijke van Ginhoven (ID College)

Spijkensisse

Anita Mikulic (Gemeente Spijkensisse)

Ans Langeveld / Ariëtte Furtado (Bureau Jeugdzorg, Jongeren Informatie Punt)

Rotterdam

Monique Fontaine (Jongerenloket Rotterdam)

Floor Bremmers (Albeda College)

Zoetermeer

Marjan Grinhuis (gemeente Zoetermeer)

Bijlage 2: Vragenlijst voor jongerenloketten

Algemene gegevens

Organisatie:

Naam organisatie:

Adres, postcode, woonplaats:

Contactpersoon:

Telefoonnummer:

E-mailadres:

1. Hoeveel jonge moeders heeft u in het bestand?

- Hoeveel met uitkering?
- Hoeveel zonder uitkering?
- Hoeveel moeders volgen zitten in een leertraject?

2. Visie, doelstelling en uitgangspunten

- Welke visie heeft het jongerenloket op jonge moeders?
- Wat zijn de doelstellingen van de jongerenloket voor jonge moeders (werk of scholing voorop of anders)?
- Wat zijn de uitgangspunten voor de begeleiding van jonge moeders? (hoeveel uren moeten moeders werken/ naar school?)
- Hoe komt u aan deze doelstellingen, visie, uitgangspunten?

3. De dagelijkse praktijk van de begeleiding naar een leertraject

Kunt u een beschrijving geven van de doelgroep die wordt toegeleid naar een leertraject?
Wat is precies de rol van het jongerenloket voor, tijdens en na het leertraject?

4. Beschrijving van de inhoud van het traject

- Uit welke trajecten kunnen tienermoeders kiezen?
- Kunt u een korte typering geven van deze trajecten?
- Doelstelling en doorlooptijd?
- Is er in het traject aandacht voor: persoonlijke ontwikkeling?
- Is er in het project aandacht voor: beroepskwaliteiten?
- Is er in het project aandacht voor: moederschapskwaliteiten
- Zo ja, op welke wijze?
- Waarom heeft u deze trajecten ingekocht voor tienermoeders?

5. Tevredenheid

- Bent u tevreden over de huidige trajecten?
- Waarom wel/niet?
- Wat zijn uw uitstroomgegevens voor jonge moeders na het volgen van een leertraject?
- Wat is de gemiddelde uitkeringsduur van jonge moeders?
- Hoe groot is de uitval tijdens de leertrajecten?
- Wat doet u met deze uitval?
- Hoe groot is de terugval naar een uitkering?

6. Bijzonder aspecten voor tienermoeders

- Heeft u speciale voorzieningen getroffen voor de doelgroep, bijvoorbeeld: kinderopvang,
- begeleiding bij ouderschap, doorverwijzen bij problemen of knelpunten?
- Zo ja, kunt u die beschrijven?

7. Rol jonge moeders

- Hebben jonge moeders inspraak in de keuze voor trajecten?
- Zijn er evaluaties gedaan naar de tevredenheid van moeders over de begeleiding binnen het jongerenloket?
- Worden jonge moeders betrokken bij het bepalen van het inkoopbeleid?

8. Waar bent u tevreden over?

9. Zou u dingen willen verbeteren?

Bij de tienermoeder;
In de omgeving;
Binnen uw organisatie.

9. Zo ja, heeft u daar plannen voor?

Waarom wel/ waarom niet?

10. Voorbeelden

Welke voorbeelden inspireren u bij het begeleiden van jonge moeders?

11. Hoe gaat u invulling geven aan het nieuwe kabinetsbeleid scholingsplicht i.p.v. sollicitatieplicht voor jonge moeders?

12. Heeft u aanvullende punten?

Bijlage 3: Vragenlijst beschrijving van toeleidingstrajecten

Algemene gegevens

Organisatie:

Naam organisatie:

Adres, postcode, woonplaats:

Contactpersoon:

Telefoonnummer:

E-mailadres:

1. Korte samenvatting van de of het toeleidingstraject (en) van jonge moeders of zwangere jonge vrouwen

Kunt u een korte samenvatting geven van het traject?

2. Visie, doelstelling en uitgangspunten

- Is er binnen uw organisatie speciaal beleid ontwikkeld, gericht op jonge moeders of vaders en zwangere jonge vrouwen?
- Wat houdt dit beleid in?
- Op welke visie is het traject gebaseerd?
- Wat zijn de doelstellingen van het traject?
- Wat zijn de uitgangspunten van het traject?
- Hoe komt u aan deze doelstellingen, visie, uitgangspunten?

3. De dagelijkse praktijk van een traject

- Kunt u een beschrijving geven van de doelgroep?
- Aan welke criteria moet de doelgroep voldoen?
- Hoeveel moeders volgen nu bij u een traject?
- Wat is de doorlooptijd van een traject?
- Hoeveel moeders ronden het traject met succes af?
- Wanneer vindt u het traject een succes?
- Hoe groot is de uitval?
- Wat doet u met deze uitval?

4. Beschrijving van de inhoud van het traject

- Is er in het traject aandacht voor: persoonlijke ontwikkeling?
- Is er in het project aandacht voor: beroepskwaliteiten?
- Is er in het project aandacht voor: moederschapkwaliteiten
- Zo ja, op welke wijze?

5. Bijzonder aspecten voor tienermoeders

- Zijn er bijzondere aspecten binnen dit traject speciaal voor tienermoeders?
- Heeft u speciale voorzieningen getroffen voor de doelgroep, bijvoorbeeld: kinderopvang,
- begeleiding bij ouderschap, doorverwijzen bij problemen of knelpunten?
- Zo ja, kunt u die beschrijven?

6. Samenwerking met netwerkpartners

- Wie zijn er betrokken bij dit toeleidingstraject?
- Welke rollen hebben deze betrokkenen?
- Welke verantwoordelijkheden hebben de betrokkenen?

7. (Vastgelegde) Procedure en protocollen

Zijn er procedures vastgelegd rond dit toeleidingstraject?

8. Rol jonge moeders in het traject

- Op welke manier zijn jonge moeders betrokken bij hun eigen traject?
- Hebben jonge moeders inspraak in het beleid en de totstandkoming van de trajecten?
- Zijn er evaluaties gedaan naar de tevredenheid van moeders over de trajecten?
- Welke kosten zijn er voor jonge moeders verbonden aan het traject?
- Kunnen jonge moeders deze kosten vergoed krijgen?

9. Financiering

- Op welke wijze wordt het traject gefinancierd?
- Zijn aan deze financiering voorwaarden verbonden?

10. Zou u dingen willen verbeteren?

Bij de tienermoeder;
In de omgeving;
Binnen uw organisatie.

Zo ja, heeft u daar plannen voor?
Waarom wel/ waarom niet?

11. Voorbeelden

Welke voorbeelden inspireren u bij het invullen van dit traject?

12. Heeft u aanvullende punten?

Bijlage 4: Programma van de training in Spijkenisse

1 - Visie op jong moederschap	AMW-Lindenhof
2 - Gezondheid kinderen (voeding, groei, ziek)	Consultatiebureau
3 - Opvoeding (slapen, huilen eten)	Opvoedbureau
4 - Opvoeding (lastig peutergedrag, regels, grenzen en belonen)	AMW-Lindenhof
5 - Opvoeding (Hoe kun je spelen met je kind)	Bureau Opstap
6 - Zwangerschapvoorbereiding (los onderdeel optioneel)	Verloskundigen
7 - Huisvesting (uitleg geven over regels, urgentie, enz.)	Woonconsulent
8 - Scholing (beroepskeuzetest afnemen, uitleg beroepsmogelijkheden)	Steunpunt onderwijs
9 - Scholing studerende moeders (informatie over de mogelijkheden van studeren met kind)	Steunpunt stu- derende moeders
10 - Werk en Inkomen (uitleggen Wet Werk en Bijstand)	Klantmanager UWB
11 - Omgaan met geld (budgettips, maandoverzicht wijzen op sociale regelingen)	Budgetbalans
12 - Kinderopvang (informatie over regels en vergoedingen)	JIP
13 - Rechten en Plichten (aangifte geboorte, erkenning, naamrecht, ouderlijk gezag.)	JIP
14 - Assertiviteit (assertiviteitstest, nabespreken, rollenspel. Omgaan met stresssituaties, ontspanningsoefening)	AMW
15 - Uitgaan, daten en seksualiteit (Internetdaten, seksuele intimidatie, geslachtsziektes)	JIP /GGD
16 - Drugs en Alcohol (Praktische drugstest over gevolgen van alcohol- en drugsgebruik)	Drugsconsulent
17 - Relaties (relatie met de vader van het kind, ervaringen, weerbaarheid.)	AMW-Lindenhof
18 - Huiselijk Geweld (aandacht voor eigen verhaal, Loverboys, hulp)	Steunpunt H G

19 - Opvoedingsondersteuning
(Sociogram, netwerk in kaart brengen)

Homestart

20 - Toekomstwensen
(plan van aanpak voor komend jaar, doelen stellen)

AMW-Lindenhof

21 - Fotografie cursus

Zadkine/Albeda